

CONCEPTUL DE CREATIVITATE vs COPIII DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ

THE CREATIVITY CONCEPT VS YOUNG LEARNERS

Livia TARLAPAN,
doctorandă, Institutul de Științe ale Educației,
lector, Universitatea Pedagogică de Stat *Ion Creangă*, Chișinău

The creativity is one of the most important of the human values. It is one of the most necessary implications of the contemporary culture and contemporary civilization. Psychologists, teachers and people of other professions are impressed by this capacity. This problem is more important nowadays because our contemporary society needs more imagination. The social- economic progress is dependent on the quantity of imagination, on ingenuity, on originality, etc.

The teacher needs to adopt a didactic strategy. This strategy needs to stimulate the students, to favour the thinking, to offer manifestations for them.

This human process needs maturity and the people should develop it. The creativity is very important for a lot of situations in our life. In real life one problem can have a lot of answers and the creativity can help us in this situation.

Termeni – cheie: *creativitate, potențial creativ, imaginație, unicitate, originalitate, valoare socială, produs al creativității, ingeniozitate, proces creator.*

Creativitatea este una din cele mai importante valori umane, sociale și educaționale, constituind una din implicațiile esențiale ale culturii și civilizației contemporane. Idealul educațional al societății noastre vizează formarea personalități autonome și creative, personalități care să anticipeze viitorul, să transforme prezentul în direcția anticipărilor sale, să descopere și să rezolve situațiile împreună cu ceilalți.

Problema creativității a preocupat numeroși oameni de știință: psihologi, pedagogi și practicieni în domeniul educației, impresionați de valoarea acestei capacități care învăluie persoana și comportamentul unor indivizi creatori. Această problemă se relevă astăzi mai pregnant nu pentru că eforturile de până acum au

fost inutile, ci pentru că societatea contemporană solicită, mai mult ca oricând, creativitate umană – progresul social-economic fiind dependent în mare măsură de gradul de imaginație, ingeniozitate și originalitate, investite în activitățile desfășurate în diverse domenii.

Din ce în ce mai mulți cercetători consideră creativitatea o trăsătură esențială și difinitorie pentru existența individuală și pentru evoluția societății. Fiecare om dispune printre, celelalte calități, de un potențial creativ. Creativitatea poate fi educată, dezvoltată și pusă în valoare.

Ca referire la creativitate, filozoful Bertran Rasel menționa: dacă în sec. al XVII – lea o sută dintre personalitățile proeminente ar fi dispărut în copilărie, atunci lumea modernă n-ar fi cunoscut progresul actual. Sondajele psihologice întreprinse ulterior de E. Paul Torrence, eminent cercetător al creativității, au confirmat: caracteristica esențială a tuturor somităților din știință și artă a

fost creativitatea. Rolul intelectului pentru productivitatea și calitatea muncii într-un domeniu este enorm. Dar nici nu e cazul să absolutizăm importanța lui, precum s-a făcut până adineaori. După cum explică metaforic această situație Rene Zozzo, chiar și geniul e acest coeficient de inteligență plus încă ceva creativitate fără de care și cei mai dotați subiecți ar rămâne „fructe sterile”. [5]

Unii autori consideră că termenul de creativitate a fost folosit pentru prima dată de Jacob Moreno, „părintele sociometriei” pentru a desemna „facultatea de-a introduce în lume un oarecare nou”. [6]

Etimologic, termenul *creativitate* desemnează procesul de zămislire, făurire, rostire a ceva nou, original. Nenumărate denumiri metaforice exprimă concepțiile diverșilor autori asupra creativității: „intelență fluidă” (R. B. Cattell), „gândire divergentă” (J. Guilford), „rezolvare specifică de probleme” (H. H. Simon), „rezolvare de probleme slab structurate” (J. Bruner), „imaginație creatoare” (Th. Ribot), „imaginație constructivă” (A. Osborn), „gândire autonomă” (Fr. Bartleit). [6]

În pofida numărului impunător de cercetări consacrate creativității nu s-a ajuns încă la un consens în definirea ei. Fiecare autor formulează o definiție operațională. Drept consecință, avem astăzi sute de modalități prin care este definită creativitatea. Fenomenul este explicabil, dat fiind complexitatea problemei în cauză, care poate fi tratată din mai multe puncte de vedere (cu atât mai mult că accepțiunile diferite nu se contrazic, ci, mai degrabă, se completează). [4]

De origine latină, dar preluat din franceză în limba română conceptul de creativitate are numeroase defi-

niții. „Creativitatea este, înainte de toate, un proces care duce la un anumit produs” afirmă Al. Roșca.

De asemenea, se remarcă și opinia lui J. C. Flanganon de-a lua în considerație, în corelația cu creativitatea și productivitatea, și noțiunea de ingeniozitate „prin care se înțelege rezolvarea problemelor cu eleganță neuzuală, într-un mod abil și surprinzător”

După M. Bejat, „Creativitatea în adevăratul înțeles al cuvântului (capacitatea de-a crea idei sau lucruri noi) nu poate fi produsul unui singur factor, oricare ar fi acesta și oricât de important ar fi el (flexibilitatea, originalitatea etc.). Ea e întotdeauna rezultanta mai multor vectori de același sens, a căror direcție și mărime sunt diferite. Cu cât mărimea vectorilor va fi mai importantă și direcțiile mai apropiate, cu atât rezultanta va fi mai puternică”. [3]

„Conceptul de creativitate desemnează dispoziția care există în stare potențială la oricare individ și la oricare vârstă, de-a produce ceva nou și relevant, la scară socială și individuală”, afirmă S. Cristea [2]

L. S. Vâgotski numește creativitatea „tot ce depășește limitele utile și cuprinde măcar un gram de noutate”.

După Cosmovici, creativitatea unei persoane constituie rezultatul procesului creator și, totodată, o capacitate complexă a omului, o structură caracteristică a psihicului care face posibilă opera creatoare.

E. Limbos înțelege prin creativitate o capacitate de-a produce, de-a imagina răspunsuri la probleme, de-a elabora soluții inedite și originale.

E. Torance (1978) definește creativitatea ca proces, care conduce la elaborarea de soluții noi, pentru aceasta se asociază informațiile exis-

tente în memorie cu cele noi, se caută soluții, se fac presupuneri alternative pentru rezolvarea problemelor, se testează și se retestează alternativele, se perfecționează și, în final, se comunică rezultatele.

U. Șchiopu afirmă că actul de creație se produce sub forma unei tensiuni interioare, generative, exclusive, ca trăire profundă a datelor unei situații ori probleme, ce trebuie rezolvate subiectiv și care angajează toate forțele psihicului.

A. Munteanu consideră creativitatea procesul prin care se focalizează într-o sinergie de factori (biologici, psihologici, sociali) întreaga personalitate a individului și care are drept rezultat o idee sau un produs nou, original cu sau fără utilitate și valoare socială. [4]

Conform acestor definiții, o activitate sau un produs se consideră rod al creativității, dacă respectă următoarele criterii: *unicitate, originalitate și valoare socială*.

Dar aceste criterii snt valabile în aprecierea creației adulților și pot fi aplicate mai puțin activității și producției copiilor.

În acest caz creația infantilă este un proces continuu de autodepășire și autoschimbare, adică este un salt calitativ vizavi de sine însuși. Se consideră creative descoperirile individuale ale copilului, care reprezintă noutate pentru subiectul concret și sunt obținute de acesta ca urmare a propriilor investigații, în rezultatul conexiunii originale a lucrurilor și noțiunilor deja cunoscute. Astfel se constată creativ pentru individul dat:

a) conjugarea cunoștințelor anterioare într-un răspuns nou, neobișnuit;

b) rezolvarea printr-o metodă nouă, necunoscută (până la acest moment de subiectul dat) a unui exercițiu sau a unei situații de problemă;

c) interpretarea nouă a unui subiect cunoscut;

d) prezentarea originală a personajului cunoscut etc.

Pentru școlarii mici deci, orice act ce reclamă procedee euristice, care conduc la concluzii individuale, inedite, descoperite prin eforturi personale, este, prin definiție, un act creativ.

La vârsta școlară mică, procesul de învățământ solicită din plin forțele creative ale elevului. Odată pășind pragul școlii, copiii sunt antrenați într-o muncă intelectuală continuă, în bună parte necunoscută lor. În asemenea situație, experiența de viață și cunoștințele acumulate anterior se dovedesc a fi insuficiente pentru obținerea unor rezultate școlare pozitive. În consecință, copiii își activează potențialul creativ: accesează intuiția, manifestă inițiativă intelectuală, implică procesului de cunoaștere elemente ale fanteziei: comparații și asocieri neașteptate, ipoteze neobișnuite. [5]

Totuși, în educație, creativitatea copiilor este supusă unor constrângeri, deoarece merge uneori împotriva rezultatelor dorite de sistem. Procesul educativ este, în mare parte, gândit astfel încât să-i facă pe elevi să treacă des prin examene, fapt care-i determină să dea răspunsuri dorite de examinatori. Nu cel mai original, nu cel mai creativ, ci singurul corect de pe lista cu răspunsuri.

În viața reală însă nu este așa. Orice problemă, orice cerință poate să aibă mai multe răspunsuri corecte. Nevoia de creativitate apare atunci când răspunsul evident nu este satisfăcător. Cineva a făcut deja aceasta, procedeul a fost aplicat deja și avem nevoie de ceva nou, de ceva diferit. [1]

Sistemul tradițional de instruire însă nu urmărește acest scop, nici prin conținut și nici prin metodele

aplicate. De aceea numeroși elevi, setoși de cunoștințe și generatori de idei în clasa I, spre sfârșitul clasei III se „sting”. Nu e întâmplătoare deci constatarea că în primii ani de școală, odată cu neglijarea jocului, se pierde copilul actor și dansator, la 10 – 11 ani este blocat pictorul, iar în adolescență poetul.

Până la urmă, ne pomenim că, deși fiecare copil dezvoltat normal deține facultatea creativă, eficacitatea ei variază de la subiect la subiect. De aceea distingem subiecți creativi și subiecți fără performanțe creatoare. [5]

Motivația pozitivă, afectivă și cea de ordin relațional stimulează nevoia copilului de a-și exprima propriile opinii, propriile cunoștințe într-o formă inedită. Trăirile afective plăcute, pozitive, declanșate de către utilizarea de adult a motivației afective de aprobările verbale și nonverbale, stimulează conduita creativă a elevului și devin motive creative.

Materialele didactice bogate și atractive, indicațiile verbale, descrierile plastice ale adultului amplifică manifestările creative ale copilului prin intermediul jocului, desenului, povestirii creatoare.

Potențialul creativ al școlarului poate fi valorificat și îmbogățit prin însăși procesul instructiv – educativ din școală. Sarcina instructivă trebuie să conțină o încărcătură emoțională – motivațională, ea trebuie să placă, să provoace curiozitate, atracție, dorință de a o rezolva.

Atitudinea adultului față de copil - aprobativă și mai ales participativă - ameliorează disponibilitățile creative. Atitudinea neimplicată și cea autoritară a pedagogului și a părintelui diminuează manifestările creative ale copilului, generează supunere, timiditate, conduită verbală și nonverbală șablonizată.

Creativitatea copiilor poate fi distrusă prin aplicarea greșită a evaluării și a competenței sau prin restrângerea exagerată a capacității de-a alege.

Învățătorul trebuie să adopte o strategie didactică în care să stimuleze atitudinea interogativă a copiilor, să favorizeze gândirea divergentă, să ofere câmp de manifestare a spontaneității și inițiativei copiilor.

E binevenită chemarea educatorilor să conștientizeze că orice formă de progres uman necesită o reactivitate matură și oamenii cei mai predispuși către o activitate creativă, precum adulții, sunt cei ale căror potențe creative au fost dezvoltate în copilărie, iar potențialul creativ cunoaște o dinamică specifică de-a lungul dezvoltării ontogenetice manifestându-se particular de la un individ la altul.

Or, după cum menționa (deși puțin exagerat) B. Rasel, dacă potențialul creativ doar a o sută de persoane se dovedește decisiv pentru evoluția civilizației, ne putem imagina ce viitor minunat ne-ar aparține dacă ar fi încurajat și dezvoltat potențialul creativ a mii și mii de preșcolari și elevi.

Bibliografie

1. Brian, Clegg, Paul, Birch, *Creativitatea*. Iași, Editura Polirom, 2003
2. Cristea, S., *Dicționar de termeni pedagogici*. Chișinău, Grupul Editorial Litera Educațional, 2002
3. Moraru, I., *Știința și filosofia creației*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1995
4. Munteanu, A., *Incursiuni în creatologie*. Timișoara, Editura Augusta, 1994
5. Platon, C., Focșa-Semionov, S., *Ghid psihologic*. Chișinău, Editura Lumina, 1994
6. Prițcan, V., *Fundamentele psihologice de cultivare a creativității prin intermediul subcomponentei curriculare*. Chișinău, 1998.